

Νοέη Μπάξερ: Αν ο συγγραφέας θέλει να δει τη λογοτεχνία ως τέχνη, είναι μόνος του στον κόσμο

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ: **Ελισάβετ Ε. Σπαντιδάκη**
lylle.spantidaki@gmail.com

Έχετε βρετανικές ρίζες, κι όμως είναι αξιοσημείωτο ότι η ελληνική καταγωγή και ανατροφή σας είναι αυτή που σας έχει επηρεάσει περισσότερο. Σε τι πιστεύετε ότι οφείλεται αυτό;

Νομίζω πως στην περίπτωση μου ήταν αναμενόμενο. Ο πατέρας μου που δεν είχε τίποτα ελληνικό πάνω του, αγάπησε την Ελλάδα με τον τρόπο που λίγο-λίγο ανακαλύπτεις και αγαπάς κάτι που δεν το έχεις δεδομένο. Την αγάπησε βαθιά και συνειδητά. Από την άλλη, η μητέρα μου είναι Ελληνίδα μέχρι...σκασιού. Από έναν, λοιπόν, φανταστικό φιλέλληνα και μια φανταστική Ελληνίδα, τι περιμένετε να βρω;

Η γιαγιά-Σουλτάνα και η εγγονιά-Σουλτάνα έχουν σαν συγκοινωνούντα δοχεία στο βιβλίο σας. Πόσο καθοριστικός είναι ο ρόλος των παππούδων στη σύγχρονη οικογένεια και κατά πόσο μπορούμε να αναγνωρίσουμε στα πρόσωπα της Σουλτάνας-γιαγιάς και της Σουλτάνας-εγγονιάς τη δική σας αντίστοιχη σχέση;

Δυστυχώς στη δική μου οικογένεια δεν υπάρχουν γιαγιάδες και παππούδες. Όμως αυτό δεν σημαίνει τίποτα, γιατί δεν γράφεις ένα μυθιστόρημα, χρησιμοποιώντας μόνο εμπειρίες από τη δική σου ζωή. Στην Καθιά που μεγάλωσε, γύρισε για γαυδίες και παππούδες φιλενάδων μου κι έτσι εξήσα, ως "εξωτερικός συνεργάτης", τη σχέση που είχε αναπτύξει ανάμεσα τους. Όταν χρειαστικά μια τέτοια σχέση για την "Νύχτα", έκοψα και την ερώγα από το σεντόνι της νιμφής μου. Ακούστηκαν απλά, αλλά καταλαβαίνετε πως δεν είναι. Δεν πρόκειται για φωτογραφικό αρκείο. Το υλικό σου είναι μια αίσθηση, μια αφή που την αισθάνεσαι, αλλά δεν ξέρεις από πού σου έρχεται. Επιπλέον, έχει υποστεί επεξεργασία, περνώντας μέσα από τα χρόνια και καρπούς σου. Δεν είναι τόσο απλό ε-πομένως. Είναι όμως απολαυστικό γουστουτάκι το να ανακαλέεις.

Η γιαγιά Σουλτάνα και η εγγονιά της η Σουλτάνα, η κεντρική ηρωίδα της "Νύχτας", έχετε δύο ότι λειτουργούν κάπως σαν συγκοινωνούντα δοχεία. Έχουν τη γόνιμη ανθρώπινη σχέση που την χαρακτηρίζει η αμφιβρομία ροής, όχι μόνο πληροφοριών, αλλά και αισθημάτων. Τώρα, μιλούμε για τη σύγχρονη οικογένεια, ποια είναι το παρελθόν μας στηρίζεται το παρόν μας, στο οποίο θα πατήσει το μέλλον μας και καλό είναι, άρα, να μην το αφήσουμε να πέσει. Είμαι απ' αυτούς που υποστηρίζουν τους παππούδες στη σύγχρονη οικογένεια κι αυτή τη φορά είμαι αρμόδια να μιλήσω, γιατί ευτυχώς η κόρη μου έχει γιαγιά, τη μητέρα μου, τη φανταστική Ελληνίδα που σας έλεγα.

Στα δύο σας βιβλία πραγματεύεστε κομμάτια από τη νεότερη ιστορία της Ελλάδας. Είναι δύσκολα μια αντίστοιχη έρευνα; Αμφισβητάτε τις ιστορίες που είναι να σας πουν οι παλιότεροι Μέσα απ' τη διάγνωση σας, προσπαθείτε να πείτε με το δικό σας τρόπο την ιστορία, κι αν ναι, ποιος είναι αυτός;

Η ερώτησή σας μου αρέσει πολύ, γιατί μου επιτρέπει να ξεκαθαρίσω ένα σοβαρό θέμα: Δεν προσπαθώ να πω την Ιστορία με το δικό μου τρόπο. Ούτε είμαι πολιτικός συγγραφέας, που μέσα από τα γραπτά μου προπαγανδίζω. Μιλώει ο ήρωας του βιβλίου ο οποίος, πολύ λογικά, μιλάει με τον τρόπο που θα μιλούσε αν ήταν άνθρωπος. Λέει αυτά που του ταίριαζουν, γι' αυτό και φαίνεται αληθινός στον αναγνώστη. Η Σουλτάνα, για να πάρει σ' αυτήν, μια κοπέλα που μεγάλωσε στο συγκεκριμένο περιβάλλον, έκομνα την οικογενειακή ιστορία που είχε, έχει αναπτύξει ένα σύστημα αξιών ανεξάρτητο από το δικό μου, της συγγραφέα της. Βλέπει τα πράγματα...σαν Σουλτάνα. Όπως ο Βγγέλιος Τζών στο "Από δρυ παλιά και από πέτρα" έβλεπε την Καταστροφή της Σμύρνης "συμ-

Η Νοέη Μπάξερ, φρέσκια και δυναμική, μιλά για το βιβλίο της "Τη νύχτα που γύρισε ο χρόνος" και την ιστορία του. Μια ιστορία μοναδική όσο και η νύχτα που η Σουλτάνα, η πρωταγωνίστρια, πήρε τις αποφάσεις της. Η συγγραφέας εξηγεί, αναλύει και απομαρτάνει ότι η ματιά της κοιτάει μόνο μπροστά. Η ελπίδα είναι στο μέλλον.

μακικά", από εκείνη την σκοπιά, ενώ αντίθετα η γυναίκα του, η Πινελόπη που καταγόταν από το Αίθι, ελληνικότητα. Ισχυρί ότι είπαμε πριν με τις γιαγιάδες: Ότι δεν είναι ανάγκη να είναι κάτι που γράφεις προσωπική σου εμπειρία. Ούτε προσωπική σου θέση, θα συμπληρώσω εδώ. Επειδή υπάρχουν όντως συγγραφείς που επιδιώκουν με το βιβλίο τους να περάσουν μήνυμα, είναι παρεξήγηση να αναφέρεται κάποιος σε εποχές, όπως ο Εμφύλιος, που ο κόσμος ακόμα χαρίζεται στους μεν και στους δε. Αλλά αφορά τον ήρωα και ότι τον συγγραφέα θέλω να πω και σας ευχαριστώ που μου δίνετε την ευκαιρία. Αισιολώ, για να σας αποπνήσξω και σε αυτό, θέλει κόπο και χρόνο το να ερευνάς την Ιστορία. Να έχεις μια άπλα, να μην βιάζεσαι, γιατί η μια ιστορική πηγή σε οδηγεί στην άλλη, το ένα γεγονός στο άλλο, χρειάζεται και χρόνο για την κρίση. Ριχνεις πολύ διάβασμα και χρησιμοποιείς τελικά μια σταγονίδια. Πέρα από τα καταγεγραμμένα ιστορικά γεγονότα, το δύσκολο είναι η απόφαση της εποχής, η οποία ως απόρροια είναι αέρας και δεν καταγράφεται για να την ανακαλύψεις σε ένα κατάμαρ πρέπει να βρεις τον τρόπο να την βάλεις στα ρουθούνια σου για να σου βγει μετά στο χαρτί. Πρέπει να είναι σαν να ζεις μέσα της τάρα. Κάτι πολύ δύσκολο αφού ζεις από...

“ Το παρελθόν στηρίζει το παρόν, στο οποίο θα πατήσει το μέλλον μας και καλό είναι να μην το αφήσουμε να πέσει... **”**

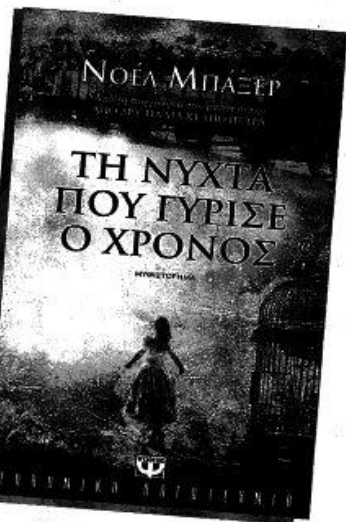
στις σχέσεις των ανθρώπων σήμερα. Πιθανώς, πάλι, να έχει να κάνει με τις συγκρούσεις και τις ανατροπές που βοηθούν μια ιστορία βιβλίου να αποκτήσει ενδιαφέρον. Αυτά η απάντηση μ' αρέσει περισσότερο.

Έχετε καταφέρει στη "Νύχτα που γύρισε ο Χρόνος" να συνδυάσετε πολλά λογοτεχνικά είδη ταυτόχρονα, το ένα να αλληλοσυμπληρώνει το άλλο, και μάλιστα, με πρωτοφανή επιτυχία. Από ποιους παράγοντες επηρεάζεται το ύφος σας; Υπάρχουν συγγραφείς που εσείς τους θεωρείτε μνήμερές σας;

Ήταν ένα παιχνίδι που έπαιξα με τον εαυτό μου τους μήνες που έμαρμένο, μια απλή αφήγηση, που μ' αρέσει, συνδυάζοντας χρόνος και διαφορετικά ύφη. Φανταστείτε το σαν να μαγειρεύω με ποικίλα υλικά απλοποιώ στον πάγκο της κουζίνας και να κάνω γευστικούς πειραματισμούς. Σχηματικά λέω πως καθόρουν κι έπλακα το κείμενο, όπως έπλασε η πριονία την καλοκαριμένη πλεξούδα της Σουλτάνας στο βιβλίο. Ήταν πολύ ενδιαφέρον. Λούκαρα με ενθουσιασμό. Με πολλή όρεξη, μια που μιλάμε για μαγειρεία. Το να μην κάνεις το αναμενόμενο, μια απλή αφήγηση, αλλά όταν το σκεπάζεις με το παιδικό λίκυ, προσπαθώντας να προχωρήσεις ένα βήμα μπρος, αυτό δεν είναι εξάλλου η Τέχνη; Βέβαια, από την εποχή του "Από δρυ παλιά κι από πέτρα" είχε ξεκινήσει αυτό. Πιο διακριτικά. Το πλέγμα της μυθικής Πινελόπης με τη σημερινή, τα εμβόλιμα ομαρμακά αποσπάσματα, ακόμα και οι λυρικοί χειρισμοί, ήταν ένας τρόπος να σπάσω την κλασική αφήγηση. Δεν το έμαρνα ποτέ ότι στη γραφή δίνω μεγάλη σημασία. Την προσωπική γραφή του συγγραφέα γυρεύω στα βιβλία που διαβάζω κι αυτήν περιμένω να γυρεύουν στα δικά μου. Δεν είναι μόνο τι θα πεις, αλλά και πώς θα το πεις. Το ότι η "Νύχτα" είχε την καλή αποδοχή που είχε από το αναγνωστικό κοινό και τους κριτικούς, με γέμισε χαρά. Είναι η καλύτερη ώθηση για να μην μείνω με σταυρωμένα χέρια στο μέλλον.

Η αγάπη της Σουλτάνας για τον Λευκόρσο είναι μοναδική. Μια αγάπη εντελώς παράλογη που, όμως, ταυτόχρονα είναι απόλυτα λογική. Τι σας έκανε να εμπνευστείτε μια τέτοια αγάπη; Θεωρείτε ότι μια τόσο ανιδιαιτελής εκδήλωση αφεσίωσης είναι εφικτή στις ημέρες μας;

Δεν ξέρετε πόσο χαίρομαι που τη σχέση της Σουλτάνας με τον σύντροφό της την είδατε με τον δικό μου τρόπο. Για μένα είναι απόλυτα ερωτική σχέση κι ως έχει μένει ανολοκλήρωτη επί δεκά χρόνια. Τα στιγμιά που στο βιβλίο διακοιλιούνται η μη ολοκληρωσή της, δεν μου φαίνεται κάτι μη ρεαλιστικό.

Στην εποχή μας που πρώτα οι άνθρωποι ολοκληρώνουν και μετά το κάνουν σχέση, το να τηθεί στον αναγνώστη ως εναλλακτική μορφή άλλου είδους σχέση πιστεύω ότι είναι καλό. Δεν προτρέπω τον αναγνώστη να κάνει το ίδιο, αυτό που θέλω είναι λίγο να το σκεφθεί κι ο απαρητίει. Και μόνο που θα περάσει από το μυαλό του για να το επεξεργαστεί, έχει καταφέρει στον ακλόρο του δόκο κι αυτό είναι πολύ σημαντικό.

Το μοτίβο της εικόνας της Σουλτάνας να κοιτάει την νεκρή της αδερφή στην πλάτη της την πορεία για τη "ουστρία" στοιχειώνει τις σελίδες του βιβλίου. Μάλιστα αυτή είναι η κεντρική θεματική που ξεκινούν όλα και καταλήγουν απίστευτα σε αυτό, μιας και κατά τη φωνή, αποπέλει την αφορμή να εξελιχθούν οι Σουλτάνας όπως συνέβη στο βιβλίο. Οι ιστορίες που διαγείτα η γιαγιά σου εμπνεύσει από το διαγράμμά πόσο περνούσαν αλλότιες;

Οι πορείες Λευκού Θανάτου των Ποντίων είναι ιστορικό γεγονός. Η ιστορία όμως της μικρής Σουλτάνας που κοιτάει στην πλάτη της την αδερφή και κατόπιν πεθαμένη αδελφή της είναι μυθοπλασία, δεν είναι αληθινή. Αλλά επειδή μπλέχθηκε με ένα ιστορικό γεγονός απέκτησε αληθοφάνεια. Είναι η πιο συχνή ερώτηση που δέχομαι για το βιβλίο αυτούς τους δύο μήνες που κυκλοφόρησε. Εάν είναι αληθινή. Δεν είστε η μόνη που με ρώτατε. Μια τέτοια δραματική εμπειρία, λοιπόν, σε μια, μάλιστα, τόσο τρυφερή παιδική ηλικία, δεν μπορεί παρά να καθόρουν την μετέπειτα ζωή της ηρωίδας. Άλλαξε τη ροή της ζωής της κυριολεκτικά και μεταφορικά. Όχι μόνο επειδή άλλαξε τόπο. Άλλαξε τον τρόπο που κοιτούσε τα πράγματα. Χάλασε την ψυχή της. Με το δεδομένο ότι οι άνθρωποι που μας αναβρέφουν ξεβαρουν πάνω μας, η πραγματική ιστορία πέρασε στην εγγονιά της της Σουλτάνας. Επειδή αυτό αποτελεί έναν από τους πυλώνες του βιβλίου, έρχεται και αναφέρεται. Γι' αυτό πιθανώς σας φάνηκε σαν μοτίβο.

Πιστεύετε ότι υπάρχουν προαρισμένοι ή μηπένο αναγνώστες; Γράφετε για σας ή πάντα απευθυνόμενοι σε κάποιους αποδέκτες των γραπτόν σας; Σας ενδιαφέρει η επικωνομία με τους αναγνώστες σας ή ενδιαφέρεστε για το γνώνμα τους;

Το αναγνωστικό κοινό το έχω στο μυαλό μου σαν μια θάλασσα που απλώνεται μπροστά μου. Είναι και μεγάλη όσο πέει το μάτι μου. Έχω μια άρνηση να χωρέω τους αναγνώστες σε κατηγορίες, σε αναγνωστικά κομμάτια εκ φύσε, γιατί πέρα που μου φαίνεται αυτό τρυμερ ψυχρό, είναι και λάθος.

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 4

Όποτε ήμουν μπροστά όταν το έκανε κάποιος άλλος, αυθόρμητα μου βγαίνουν αντιπεχειρήματα. Αν μιλήσουμε για μυημένους αναγνώστες, για να χρησιμοποιήσω τα λόγια σας, υπάρχει ο πολύ, ο λίγο και ο μέτρια μυημένος.

Ο πολύ πολύ, ο μέτρια πολύ και ο λίγο πολύ. Και ούτω καθ' εξής. Έχει νόημα; Επίσης, κάνει διαφορά ποιός το λέει.

Για άλλον ο μέτρια μυημένος είναι πολύ μυημένος και για άλλον λίγο. Δεν βλέπω κανένα νόημα, ελικρινά.

Τώρα, αν γράφω για μένα ή για τους αναγνώστες, θα σας εκπλήσω ίσως, αλλά πρώτα απ' όλα γράφω για τους ήρωες του βιβλίου.

Τους έχω δημιουργήσει στο μυαλό μου, από το τίποτα που ήταν πριν αποκτήσουν μια οντότητα, τους έφερα στον κόσμο και οφείλω, αισθάνομαι, να τους δώσω τη ζωή που τους "ανήκει". Θέλω να βγαίνουν αληθινοί σαν ζωντανές υπάρξεις. Πασχίζω για λογαριασμό τους αυτά που κάνουν στο βιβλίο να παρουσιάζονται πιστευτά στον αναγνώστη. Έχω αναλάβει, έτσι το βλέπω, μια υποχρέωση απέναντί τους, από τη στιγμή που τους συνέλαβα και αποφάσισα ότι, ναι, θα προχωρήσω μαζί τους.

Ο αναγνώστης, σε αυτήν την ιστορία, είναι το δεύτερο απαραίτητο πόδι που κρατάει το οικοδόμημα του βιβλίου όρθιο. Χωρίς τον αναγνώστη δεν στέκεται βιβλίο. Οπότε σαφώς και μ' ενδιαφέρει και οπωσδήποτε η γνώμη του μετράει. Αλλά δεν μου καθορίζει τι θα γράψω, γιατί διαφορετικά θα ήταν σαν να παίρνω παραγγελίες.

Στην επικοινωνία μου με τους αναγνώστες μακάρι να έδειχνα τη συνείδηση που δέχνω στους ήρωες των βιβλίων. Μου λείπει χρόνος. Το διάστημα που φτιάχνω στο μυαλό μου ένα νέο μυθιστόρημα και, μετέπειτα, οι μήνες που το γράφω είναι εποχές εσωστρέφειας. Κλείνομαι στο καβούκι μου. Αυτό θα γίνει πάλι, να το περιμένουν. Θα τους ανταμείψω μετά για την κατανόηση τους, ελπίζω, με ένα προσεγγμένο βιβλίο.

Τι θα συμβουλευάτε κάποιον που θέλει να γίνει συγγραφέας;

Σε αυτόν τον νέο υποψήφιο συγγραφέα θα ανέφερα ονομαστικά μεγάλους συγγραφείς με παγκόσμια αναγνώριση που δεν τους συμβούλευσε ποτέ κανένας. Αν το δει σαν επάγγελμα, ναι, θα του έλεγα, υπάρχουν συνταγές και βήματα. Αν θέλει να το δει σαν λογοτεχνία, όμως, σαν τέχνη, είναι μόνος του στον κόσμο. Με το που θα έλεγα αυτό, θα τον άφηνα μόνο του στο δωμάτιο και θα έκλεινα πίσω μου την πόρτα του.

Συνθήκες βλέπουμε υψηλές πωλήσεις σε μυθιστορήματα που μεταφέρονται στην τηλεόραση ή στον κινηματογράφο, και σε βιβλία που έχουν ήδη δοκιμαστεί στην ξένη αγορά. Υπάρχει συνταγή εμπορικής επιτυχίας για το ελληνικό αναγνωστικό κοινό;

Η δημοφιλία της τηλεόρασης είναι ακατανίκητη δύναμη. Εδώ τηλεοπτικούς ηθοποιούς βγάζει βουλευτές. Από την άλλη ένα καλό βιβλίο, είναι δίκαιο να γίνεται σφιαλά, επειδή έτσι απλώνεται σε ένα ευρύτερο κοινό και φτάνει και σε μη αναγνώστες. Το ίδιο αφορά και τη μεταφορά του στον κινηματογράφο. Το βλέπω θετικά.

Σχετικά με το άλλο που με ρωτάτε, αν δηλαδή υπάρχει συνταγή εμπορικής επιτυχίας, ελικρινά δεν ξέρω. Δεν με νοιάζει, μεταξύ μας. Είπαμε, ο καθένας όταν γράφει είναι μόνος του στον κόσμο.

Τι περιμένετε από το μέλλον σε προσωπικό επίπεδο; Τι φιλοδοξίες έχετε από το γράψιμο;

Αν αυτό που έζησα με την "Δρυ" και τώρα με τη "Νύχτα" συνεχιστεί στο μέλλον, θα είμαι ευχαριστημένη. Προσπαθώ, όπως βλέπετε, να βάζω στόχους που θέλουν δουλειά αλλά δεν είναι άπαστοι. Η φιλοδοξία μου είναι να το καταφέρω περνώντας καλά.